

3. Кузьмін О.Є. Управління ризиками в інноваційній діяльності: навч.-метод. посібник / О.Є. Кузьмін, Н.Ю. Подольчак, Н.І. Подольчак. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 176 с.

4. Кузьмін О.Є. Ризики діяльності персоналу підприємств: особливості управління та економічне оцінювання: монограф. / О.Є. Кузьмін, Н.Ю. Подольчак, М.О. Романенко. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2012. – 272 с.

Савчук Світлана

*К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ БОРГОМ

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства та впровадження процесів децентралізації важливим постає вирішення боргових проблем як на державному, так і на місцевому рівнях. Незважаючи на надання більшої фінансової автономії органам місцевого самоврядування, нестача фінансових ресурсів не дає можливості їм в повній мірі виконувати свої функції, що зумовлено значною залежністю дохідної бази місцевих бюджетів від надання міжбюджетних трансфертів, а також невеликою фіскальною роллю власних доходів, в тому числі місцевих податків і зборів. Це сприяє широкому використанню місцевих позик та посилення ролі позикового фінансування з метою забезпечення стабільного розвитку регіонів, реалізації стратегічних завдань органів місцевого самоврядування.

Для максимального досягнення пріоритетів сталого економічного розвитку важливим постає здійснення ефективного управління місцевим боргом. Відповідно до Бюджетного кодексу України управління державним (місцевим) боргом визначено як сукупність дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного (місцевого) боргу, інших правочинів з державним (місцевим) боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження [1]. Як відомо, процес управління місцевим боргом охоплює здійснення місцевих запозичень, а також відповідно

обслуговування та погашення місцевого боргу. Тому проблеми, які виникають, необхідно вирішувати на кожному з етапів процесу управління місцевим боргом.

Так, при здійсненні місцевих запозичень надзвичайно важливим постає обґрунтування доцільності таких запозичень, очікуваних результатів від отримання місцевих позик, а також ймовірних наслідків стосовно обслуговування і погашення вже отриманого місцевого боргу. Як свідчить досвід функціонування ринку місцевих запозичень, муніципальні облигації не характеризуються високою інституційною привабливістю, обмежені обсяги доходів бюджетів розвитку, їх непрогнозованість і нестабільність не сприяють в повній мірі погашенню місцевого боргу. Важливим доцільно відмітити неврахування при прогнозуванні як основних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку України, так і показників бюджетів різних рівнів, реальних обсягів боргових зобов'язань, що обумовлює наявність значних ризиків їх дотримання, а також пов'язаних із обслуговуванням та погашенням місцевого боргу. Крім того, спостерігається тенденція використання залучених ресурсів на такі проекти, в результаті фінансування яких не відбувається очікуване зростання обсягів надходжень до місцевих бюджетів. Суттєвою проблемою постає відсутність належної оцінки впливу місцевого боргу на місцеві фінанси, незабезпеченість користувачів повною та достовірною інформацією про стан заборгованості на місцевому рівні [3].

Для вирішення зазначених проблем позитивним може стати зарубіжний досвід управління місцевим боргом. Зокрема, у Німеччині процес управління місцевим боргом безпосередньо контролюється на місцях. Обмеження щодо боргових зобов'язань регулюються власною правовою базою окремих місцевих спільнот. У Швеції управління місцевим боргом регламентовано спеціальним законом, яким, наприклад, заборонено використання доходів від продажу державних активів для покриття поточних витрат. Вони повинні бути спрямовані лише на фінансування довгострокових проектів. На відміну від такої практики, в Україні спостерігаються випадки передачі коштів із загального фонду місцевого бюджету до бюджету розвитку з метою погашення облигацій та сплати по них відсотків. Це, відповідно, може призвести до скорочення фінансування поточних видатків загального фонду такого бюджету. У країнах Центрально-Східної Європи 10–15% доходів місцевих

бюджетів формується за рахунок випуску муніципальних цінних паперів. В Іспанії залучення кредитних ресурсів дозволяється лише для заміщення погашеного боргу [2].

Тому основними завданнями місцевих органів влади у процесі управління борговими зобов'язаннями повинні стати:

- забезпечення передбачуваності, стабільності та прозорості при здійсненні місцевих запозичень;

- необхідність врахування можливостей виконання зобов'язань по місцевому боргу при отриманні місцевих позик;

- дотримання фіксованого розміру основних видів заборгованості, що не становить загрозу фінансовій безпеці регіону, держави;

- забезпечення ефективного та цільового використання місцевих запозичень;

- створення сприятливих умов для акумулювання заощаджень на рівні окремих регіонів, посилення довіри до органів місцевої влади, активізація інвестицій у відповідну сферу;

- контрольованість надання місцевих гарантій.

Таким чином, для ефективного управління місцевим боргом нагальним є вироблення місцевими органами влади науково-обґрунтованої стратегії в контексті реалізації якої місцевий борг повинен розглядатися як інструмент механізму забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій, дотримання необхідних темпів зростання валового регіонального продукту, забезпечення фінансування інвестиційних проектів, соціальних програм, формування достатнього обсягу кредитних ресурсів на місцевому рівні для стимулювання розвитку підприємницької діяльності. Управління місцевим боргом повинно бути спрямоване на оптимізацію боргових відносин, максимальне врахування всіх можливих ризиків місцевих запозичень, визначення шляхів їх мінімізації, забезпечувати вільний доступ до інформації про стан місцевого боргу громадськості, а також усіх зацікавлених сторін. Обслуговування місцевого боргу повинно здійснюватися з мінімальним навантаженням на місцеві бюджети.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

2. Децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/528/file/DDecentral-15-1.pdf>.

3. Дяченко С.А. Модернізація системи управління місцевими запозиченнями в контексті фінансової децентралізації / С.А. Дяченко // Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». 2014. – Вип. 3. – С. 62–73.

Сидор Ірина

*К.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

ФІСКАЛЬНА ДОМІНАНТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІН ДО БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Дослідження процесів формування доходів місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним питанням в Україні ще з моменту проголошення нею своєї незалежності. В перші роки свого економічного становлення в Україні домінувала позиція щодо місцевих бюджетів як певної константи – сталої категорії, яка не змінюється протягом тривалого часу, з відповідними межами свого функціонування. Однак, зміни економічного середовища країни, що відбулися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів спонукали до еволюції поглядів на місцеві бюджети в частині виконання органами місцевої влади і управління та місцевого самоврядування своїх функцій, а відтак і необхідності забезпечення їх відповідними фінансовими ресурсами з дотриманням принципу децентралізації влади.

В останні 2014–2015 рр. в Україні активно проводиться реформа міжбюджетних відносин в напрямі бюджетної децентралізації. Серед ключових напрямів цієї реформи необхідно відмітити:

- забезпечення бюджетної незалежності та фінансової самостійності місцевих бюджетів;
- закріплення за місцевими бюджетами стабільних джерел доходів та розширення дохідної бази місцевих бюджетів;